

บทวิจารณ์หนังสือ เรื่อง “ศาสนาในโลกปัจจุบัน” เขียนโดย พระครูวินัยธรประจักษ์ จุกกรมโม (จำปาทอง)

¹จันทิมา วนาจรดล, ²พระมหาหมณวินทร์ ปุริสุตตโม, ³ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน

¹Canthima Vanajondol, ²Phramaha Maghavin Purisuttamo, ³Natthapong Malison

^{1,2}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

³มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

^{1,2}Mahamakut Buddhist University

³Phranakhon Rajabhat University

²Corresponding author, e-mail: maghavin9@yahoo.com

บทนำ

หนังสือเล่มนี้เขียนโดยพระครูวินัยธรประจักษ์ จุกกรมโม (จำปาทอง) ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้ตีพิมพ์เป็นครั้งที่สอง หนังสือเล่มนี้ผู้เขียนได้อาศัยเอกสารประกอบคำบรรยายวิชา เป็นการเขียนถึงบรรดาศาสนามีในโลกตั้งแต่เริ่มมีศาสนา(ความเชื่อและความศรัทธาของกลุ่มชน) จนถึงศาสนาที่ปรากฏในปัจจุบัน (มีผู้เคารพนับถือศาสนิก มีพิธีกรรม และচারังไว้ซึ่งคำสอนของศาสนา) โดยเน้นพฤติกรรมของความเป็นกระบวนการของศาสนานั้นอย่างชัดเจน ศาสนาทั่วไปขอผู้เขียนเองเป็นตัวยืนพื้นและนำมาปรับปรุงขยายเนื้อหาทั้งกว้างและลึกออกไปให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยหนังสือเล่มนี้จัดทำเพื่อสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการแก่ผู้เรียนและผู้บริการแก่สังคม การแต่งตำราเรียนขึ้นนั้นแม้จะมีขอบข่ายเนื้อหาของการเรียนรู้และศึกษากำหนดก็ตาม แต่เป็นผลดีตรงที่เนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะเน้นและปรับให้เข้ากับยุคสมัย ทั้งแนวกว้างและแนวลึกได้สอดคล้องกันเหมาะสมต่อผู้สอนและผู้ศึกษาได้เกิดการสัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น “โดยหลักทั่วไปอันเป็นหลักสามัญของโลกนี้มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐสุดกว่าสรรพสัตว์อื่นใดทั้งปวง ข้อหนึ่งในความหมายของคำว่าสัตว์ประเสริฐของมนุษย์ “การรู้จักแก้ปัญหาความจริงและความหมายของชีวิต” ที่สูงพ้นไปจากความจำเป็นขั้นพื้นฐานต่อการดำรงชีวิต นั่นคือการพัฒนาสติปัญญา อันนำไปสู่กระบวนการสงสัยในตนเองและสิ่งแวดล้อม และใช้กระบวนการนี้เผยแพร่ สัมผัส สังเกต พัฒนา และประยุกต์” การพัฒนากลุ่มโดยผู้ฉลาดหรือเป็นนักปราชญ์ของกลุ่มจึงเกิดขึ้น ยึดถือปฏิบัติตามกลายเป็นระเบียบ ข้อปฏิบัติ และข้อต้องห้าม เป็นต้น

สรุปสาระสำคัญของเนื้อหาหนังสือ

ศาสนาคืออะไร

มนุษย์เกือบทั้งหมดในโลกนี้ต่างก็พากันนับถือศาสนาใดศาสนาหนึ่งไม่ว่าจะนับถือความเชื่อและศรัทธาหรือตามประเพณีนิยมก็ตาม แต่มีเป็นส่วนน้อยที่ไม่นับถือและศรัทธาใดๆ เลย

ศาสนาตามความหมายทางโลกตะวันออก

แกนหลักสำคัญของโลกตะวันตก คือ อินเดียเพราะเป็นแหล่งศาสนาที่สำคัญๆ ของโลกรวมทั้งลัทธิและปรัชญาต่างๆ มากมาย ชาวอินเดียเจ้าของศาสนาฮินดูอันเก่าแก่มียุคไม่ต่ำกว่า 4,000 ปี จากศาสนา ลัทธิ และปรัชญาต่างๆ ทวยอยเกิดขึ้นในยุคต่างๆ

ศาสนาตามความหมายทางโลกตะวันตก

แหล่งวัฒนธรรมและอารยธรรมอันยิ่งใหญ่ของตะวันตกและเลยไปถึงของโลกจะมีอยู่ 2 แห่ง คือ กรีก และโรมัน

ชนชาติกรีกมีอะไรหลายอย่าง สถาปัตยกรรม ประติมากรรม ปรัชญาและแนวคิดแบบปรัชญา ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ กรีกเจริญมากทันตั้งอักษรศาสตร์ บันทึกไว้เหลืออยู่จนถึงปัจจุบัน

อาณาจักรโรมันยิ่งใหญ่รุ่งเรืองมากในด้านการปกครองกฎหมาย สถาปัตยกรรม ชลประทาน และยุทธศาสตร์ และชาวยุโรปได้รับมรดกเหล่านี้ในยุคต่อมาแล้วก็เสื่อมสลายไปในที่สุด

1. ศาสนา คือ ที่รวบรวมความเคารพนับถืออันสูงส่งของมวลมนุษย์
2. ศาสนา คือ ที่พึ่งทางจิตใจซึ่งมนุษย์ส่วนมากยอมเลือกยึดเหนี่ยวตามความพึงพอใจ
3. ศาสนา คือ คำสั่งสอนอันว่าด้วยศีลธรรมและอุดมคติสูงสุดในชีวิตของบุคคลรวมทั้งแนวความเชื่อ

องค์ประกอบของศาสนา

1. ศาสดา คือ ผู้ก่อตั้งศาสนา
2. คัมภีร์ทางศาสนา คือ มโนทัศน์หรือหมวดหมู่ของประโยควลี
3. นักบวช คือ ผู้สืบทอดต่อศาสนา
4. วัดคือปูชนียสถาน
5. เครื่องหมาย คือ สิ่งที่พึ่งเคารพบูชา
6. สนิทชน คือ ศาสนิกชนผู้นับถือและเลื่อมใสในศาสนา
7. การกวตขาดเรื่องความจงรักภักดี คือ ทำให้ศาสนาแยกออกจากลัทธิ

วิวัฒนาการของศาสนา

เมื่อกล่าวถึงองค์ประกอบของความเป็นศาสนาโดยโดยสังเขปลักษณะแห่งการพัฒนารสงค์มหรือพูดให้สั้นที่สุด คือ วิวัฒนาการทางศาสนา

1. ศาสนาและลัทธิ

ศาสนากับลัทธิในแง่ที่เป็นความเชื่อเหมือนกันแต่แตกต่างกันในแง่ต่อไปศาสนาที่ใช้เหตุผลสนับสนุนสัจจะส่วนลัทธิใช้เหตุผลค้นหาสัจจะศาสนาเน้นทางแง่โลกียธรรมและแง่โลกุตรธรรม ศาสนาเน้นทางพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับคำสอนแต่ลัทธิเน้นทางด้านความคิดศาสนามีความหมายแคบกว่าลัทธิศาสนามีเนื้อหาโน้มเอียงไปทางเน้นจริยธรรมศีลธรรม ส่วนลัทธิมีความหมายครอบคลุมมากกว่านั้นคือ เศรษฐกิจสังคม ศีลธรรม ศาสนิกชน หรือบุคคลนับถือ

2. ศาสนาและปรัชญาและปรัชญา

เมื่อการตรงที่ต่างก็มุ่งพาความเจริญสูงสุดหรืออันติมสัจจะ สารหลักในส่วนที่ต่างกันศาสนากับปรัชญา ศาสนามีศาสดาผู้ประกาศคำสอน ศาสนามีกัมภีร์เป็นที่รวบรวมคำสอน ศาสนามีศาสนานักบวช ศาสนาต้องมีพิธีกรรมเรียกว่าศาสนาพิธี

การจัดประเภทศาสนา

นักปราชญ์ที่สำคัญของโลกท่านหนึ่งได้จัดประเภทของศาสนาซึ่งเป็นที่ยอมรับของวงการทางวิชาการ และลำดับความต่อเนื่องของจุดเริ่มสืบทอดของศาสนายังสมเหตุสมผล

1. ศาสนาประจำเผ่าชนและศาสนาสากล
2. ศาสนาธรรมชาติและศาสนาวัฒนธรรม
3. ศาสนาพลังจลนะ ศาสนาวิญญูณนิยมและศาสนาเทวนิยม

4. ศาสนาเรียกร้อง ศาสนาย่อมให้
5. ศาสนาจากการเปิดเผยของพระเจ้าและศาสนาหนังสือ
6. ศาสนาเกิดเองตามธรรมชาติและศาสนามีผู้ตั้งขึ้น
7. ศาสนาจิตวิจักขณ์และศาสนาพยากรณ์
8. ศาสนามีศาสนาทูตและศาสนาไม่มีศาสนาทูต

ศาสนาที่ตายแล้ว

ศาสนาที่ตายแล้วในทวีปแอฟริกาศาสนาอียิปต์โบราณตามหลักฐานโบราณคดีปรากฏว่าศาสนาที่ตายแล้วในแอฟริกามีเพียงศาสนาเดียว คือ ศาสนาของพวกอียิปต์โบราณศาสนานี้เกิดเมื่อกว่า 3,000 ปี เป็นศาสนาประเภทพหุเทวนิยม คือ นับถือพระเจ้าหลายองค์

ศาสนาที่ตายแล้วในทวีปเอเชียศาสนาพวกบาบิโลเนียมีอายุระหว่างประมาณ 3,750 ปี ตามประวัติศาสตร์อาณาจักรบาบิโลเนียถึงล่มจมโดยมีกษัตริย์สายรัดแห่งเปอร์เซียยกทัพเข้ายึดครอง

ศาสนาที่ตายแล้วในทวีปยุโรปศาสนาของพวกกรีกโบราณระยะเวลาที่ศาสนาของกรีกโบราณเกิดขึ้นเจริญขึ้นและเสื่อมไปนั้นมีประมาณ 2,000 ปี

ศาสนาที่ตายแล้วในทวีปอเมริกาศาสนาของพวกเม็กซิกันโบราณศาสนาของชนเผ่านี้มีพระเป็นผู้ทำพิธีกรรมควบคุมศาสนาและเป็นชนชั้นปกครอง

ศาสนาที่เกิดในเอเชียตะวันออก

ศาสนาซินโต มรรคแห่งพระเจ้า ซินโตเป็นศาสนามีรูปขึ้นจากเทพนิยายอันลึกลับซับซ้อนเทพนิยายเหล่านั้น นักปราชญ์ถือเป็นคนเกิดของศาสนาและขนบธรรมเนียมในสังคม อีกอย่างหนึ่งเทพนิยายในซินโตเป็นกระจกส่องให้คนญี่ปุ่น และชาติญี่ปุ่นยิ่งกว่ากระจกเงาบานอื่น

ศาสนาเต๋าชาวจีนตามลุ่มแม่น้ำเหลืองมีความเคารพธรรมชาติ เช่น ภูเขา แม่น้ำ ต้นไม้ และอีกหลายๆ อย่างเป็นอย่างสูงแต่อันที่จริงเป็นการนับถือวิญญาณในระดับต่างๆ จากสูงมาหาค่ำ

ศาสนาที่เกิดในอินเดีย

ศาสนาฮินดู ศาสนาพราหมณ์กับศาสนาฮินดูจะว่าเป็นศาสนาอันเดียวกันก็ได้หรือจะว่าเป็นคนละศาสนาก็ได้แต่ในที่นี้จะเขียนรวมเป็นอันเดียวกันเพราะถือว่าศาสนาพราหมณ์เป็นมูลฐานหรือเป็นคัมภีร์เก่าของศาสนาฮินดูเหมือนความเป็นของศาสนาคริสต์อันมีศาสนายิวเป็นมูลฐานถึงแม้จะมีการนับถือแยกการคนละตอนคนละสมัย

ศาสนาเซนหรือไชนะ ศาสนาเซนเชื่อว่าศาสนาของเขามีมายาวนาน คือ ในระยะเวลาเดียวกับพระเวท หรือก่อนหน้านั้น ในอดีตมีตริถึงกรก่อนหรือศาสดามาแล้ว 24 องค์

พระพุทธศาสนา คำสอนของผู้รู้อันพิสดารได้พระพุทธเจ้า คือ ผู้ที่บรรลุแจ้งด้วยพระปรีชาญาณของพระองค์เองผู้ให้แสงสว่างแก่โลก ผู้ข้ามพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดผู้ประกาศความจริงอันศักดิ์สิทธิ์และผู้ให้กำเนิดพระพุทธศาสนา

ศาสนาซิกข์ ศาสนาแห่งอากาลเป็นศาสนาของประชากรอินเดียแหล่งกำเนิดของศาสนานี้ก็คือหมู่บ้านสุตเลซ ศาสนาซิกข์ เกิดขึ้นเพราะการเผชิญหน้ากันระหว่างศาสนาฮินดูกับศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่มีอายุน้อยที่สุด

ศาสนาที่เกิดในเอเชียตะวันตก

ศาสนายิว หรือศาสนายูดา เป็นศาสนาเก่าแก่ที่สุดศาสนาหนึ่งของกลุ่มศาสนาซิมิติกเกิดขึ้นจากเผ่าชนใกล้ฝั่งตะวันออกแห่งทะเลสาวยิวนับถืออัมราฮัมเป็นอวตารของพระเจ้าเป็นเพื่อนสนิทของพระเจ้าและเป็นบิดาที่ตั้งแห่งศรัทธา

ศาสนาคริสต์ ศาสนาแห่งความรักเป็นศาสนาใหญ่เท่ากับศาสนาอื่นๆ มีผู้นับถือทั้งหมดนิกายศาสนาคริสต์ คือ ศาสนาแห่งความรักของพระเจ้า ศาสนาแห่งความรักของมนุษย์อันพระเยซูทรงเป็นผู้นำเผยแผ่แก่โลก

ศาสนาอิสลาม ศาสนาแห่งสันติเป็นศาสนาใหญ่ในจำนวนศาสนาใหญ่ของโลก 3 ศาสนา คือ พระพุทธศาสนา ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม

ศาสนาโซโรอัสเตอร์ หรือปาร์ซี ผู้ที่นับถือศาสนานี้ในประเทศอินเดียมีชื่อว่า ปาร์ซี เพี้ยนมาจากคำว่า เปอร์เซีย อันที่จริงศาสนานี้มีชื่ออื่นๆ อีก เป็นลัทธิบูชาไฟและลัทธิวินัย

ศาสนาทุกศาสนาเปลี่ยนไปในเนื้อหาสาระเช่นใด ศาสนิกชนของศาสนานั้นๆ ก็มีลักษณะการเป็นไปเช่นนั้นเช่นกัน หากดูเผินๆ เหมือนหนึ่งว่าศาสนิกชนของแต่ละศาสนามีความแตกต่างกันหากได้ศึกษาจริงๆ ในศาสนาต่างๆ ที่มีอยู่ในโลกแล้ว จะเห็นว่ามี ความแตกต่างเฉพาะเปลือกและกระพี้ส่วนแกนแท้ๆ แล้วมีความเหมือนกัน คือ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจของทุกคนเพื่อความอยู่รอด เป็นประการหนึ่ง เพื่อความเป็นปึกแผ่นของกลุ่มสังคมให้ความปลอดภัย ประการสอง มุ่งยกระดับทั้งกายและจิตใจให้สูงกว่าที่เป็นอยู่

จุดเริ่มต้นของระบบความคิดจนกว่าตั้งเป็น ศาสนา คือ ศาสดา ระยะเวลา มาความคิดของเราสาวกต่างห่มเหลืองไปที่ศาสนา เพื่อให้ศาสนาของตนตามดำรงอยู่ แม้เนื้อแท้ทุกศาสนา คือ ธาตุแท้แห่งคุณงามความดี แต่บางสถานการณ์ บางยุค บางสมัย แต่ละธาตุแท้ นั้นไว้ เพื่อรักษาศาสนาให้คงอยู่ต่อไป โดยระดมความคิดเข้ามาบัญญัติไว้ โดยมีธงชัยอยู่ที่การครองใจไว้ซึ่งศาสนิกชนของตนด้วยความเชื่อ ความศรัทธา

ข้อวิจารณ์

ผู้วิจารณ์มีข้อวิจารณ์ 2 ข้อ คือ รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา และการนำเสนอประเด็นปัญหาในหนังสือ

เนื้อหาในหนังสือ ผู้แต่งได้นำเสนอเรื่องราวของศาสนาต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่กับสังคม ประเทศชาติ ในแต่ละศาสนาเพราะเหตุใดจึงเกิดขึ้น มีประวัติการเกิดขึ้นของศาสนา เกิดขึ้นแล้วมีวิวัฒนาการเติบโตอย่างไร ซึ่งทุกศาสนาสอนให้ผู้นับถือเป็นคนดี มีศีลธรรม และสามารถนำมาใช้ได้จริง ศาสนามีประวัติที่น่าสนใจมากมาย อ่านแล้วนำไปใช้ในการศึกษาเพราะหนังสือเล่มนี้มีตั้งแต่การเกิดขึ้นของศาสนาจนถึงปัจจุบัน

ในมุมมองที่ผู้วิจารณ์ ตามที่ได้อ่านหนังสือเล่มนี้อาจต้องปรับปรุงเนื้อหาเรื่องราวในการจัดหน้าหนังสือ ซึ่งยังมีลักษณะของรูปเล่มที่อาจจะถูกมองว่าไม่น่าหยิบอ่าน หรือไม่น่าสนใจเท่าที่ควร ถ้าทำให้มีความหลากหลายมากกว่านี้ เช่น มีภาพประกอบในหัวข้อต่างๆ จะเป็นการดีสำหรับผู้สนใจจะหยิบมาอ่าน เพราะเป็นการได้เห็นภาพถึงสิ่งที่ปรากฏมีอยู่ในแต่ละศาสนา เช่น รูปเคารพของแต่ละศาสนา หรือรูปภาพของศาสนสถาน เป็นต้น

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

อย่างไรก็ตามผู้วิจารณ์ขอชื่นชมและนับถือการถ่ายทอดความรู้ทางประวัติของศาสนาต่างๆ ได้เข้าใจง่ายและมีการสรุปในแต่ละหัวข้อ รู้และเข้าถึงศาสนาอย่างแท้จริง ผู้แต่งถ่ายทอดให้รู้จักศาสนามากมายหลายพื้นที่ ก็ถือว่าเป็นหนังสือสำหรับใครที่ต้องการอยากรู้เกี่ยวกับศาสนาในโลกอดีตถึงปัจจุบันก็สามารถนำมาศึกษาได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2525). *ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู*. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2520). *ศาสนาสาทุก*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- _____. (2534). *ปรัชญาตะวันตกสมัยกลาง*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2540). *ป่อเกิดลัทธิประเพณีอินเดีย ภาค 4-5*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- เจริญ ไชยชนะ. (2508). *ประวัติศาสตร์สาทุกสมัยโบราณ*. พระนคร: คลังวิทยา.
- ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. (2522). *ศาสนาคริสต์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ดิช นัท ฮันท์ (เขียน), ธารา รินศานต์ (แปล). (2543). *เมตตาวาณา คำสอนว่าด้วยรัก*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกลดคิมทอง
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2540). *งาน 50 ปี อุดมศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. รวมบทความทางวิชาการพระพุทธศาสนาและปรัชญา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2538). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด.
- สำนักจุฬาราชมนตรี. (2519). *ศาสนาอิสลาม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมศาสนา.

